

УДК 811.161.2:376.1-054.62
<http://doi.org/10.5281/zenodo.2640343>
orcid.org/0000-0002-0823-2274
© Белевцова С.О., 2018

С.О. Белевцова

ПРОБЛЕМИ ЩОДО ВИВЧЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ В ІНШОМОВНІЙ АУДИТОРІЇ

S. Belevtsova

PROBLEMS IN STUDYING THE UKRAINIAN LANGUAGE IN A FOREIGN LANGUAGE AUDIENCE

Анотація. Стаття присвячена проблемам мовної підготовки іноземних громадян та пошуку шляхів для модернізації процесу мовної підготовки іноземців.

Ключові слова: іншомовна аудиторія, осередок іншомовного спілкування, наслідування, мовна підготовка, інтерактивне навчання, комунікативна компетенція.

Аннотация. Статья посвящена проблемам языковой подготовки иностранных граждан и поиска путей для модернизации процесса языковой подготовки иностранцев.

Ключевые слова: иноязычная аудитория, центр иноязычного общения, подражание, языковая подготовка, интерактивное обучение, коммуникативная компетенция.

Abstract. The article is devoted to the problems of language training of foreign citizens and the search for ways to modernize the process of language training of foreigners

Key words: foreign language audience, center of foreign language communication, imitation, language training, interactive learning, communicative competence.

Модернізація освіти України зумовлює інтеграцію України не лише в Європейський освітній простір, а й у світове освітнє середовище у більш широкому сенсі. Збільшення можливості для мобільності студентів, в свою чергу, стає причиною появи в українських вищих навчальних закладах не лише європейських студентів, а й студентів із країн Азії. Навчання іноземних студентів вимагає від викладача нових знань, пошуку нових методів та прийомів навчання, змушує удосконалювати нові педагогічні технології.

Викладання української мови іноземним студентам в Україні має багато невирішених проблем, що зумовлено низкою чинників, серед яких відсутність державної політики щодо навчання української мови, недостатня розробленість методики викладання української мови як іноземної, невідповідність кількості та якості підручників з української мови для іноземців потребам навчання. Іноземні студенти, що навчаються у вищих навчальних закладах Східної України, мають слабку мотивацію вивчення української мови, оскільки і

процес навчання, і побутове спілкування у цьому регіоні здійснюється переважно російською мовою. Результати проведеного опитування показали, що лише 1% іноземних студентів погоджується обрати мовою навчання українську, тому на підготовчих факультетах вивчається російська мова. Існують проблеми і в підготовці фахівців: викладачі української мови, як правило, не мають досвіду роботи з іноземцями, а мовці, що працюють з іноземними студентами, мають освіту в галузі методики викладання російської мови і недостатньо володіють українською. Після отримання Україною незалежності, в українських ВНЗ поступово підвищується кількість іноземних студентів, які бажають отримати фахові знання з провідних дисциплін українською мовою. Нині згідно з Законом України «Про освіту» відбувається упровадження у вищі навчальні заклади нової навчальної дисципліни «Українська мова як іноземна» задля надання належної фахової підготовки іноземним громадянам, які в майбутньому співпрацюватимуть з українськими та закордонними партнерами [3].

Як і будь-яка галузь науки, що знаходиться на етапі становлення, українська мова як іноземна потребує ретельного вивчення, при цьому пильної уваги фахівців потребують труднощі, на які натрапляють викладачі під час процесу навчання української мови в іншомовній аудиторії. Однією із суттєвих проблем можна окреслити проблему спорідненості рідної і чужої мови під час навчання української мови. Сучасні українські лінгводидактики – А. Чистякова, Л. Сіліверстова, Т. Лагута зазначають, що загалом можна виокремити три групи іноземців, які приїждять до України на навчання:

а) ті, що володіють російською мовою та є вихідцями з країн СНД (Росії, Білорусії, Вірменії, Туркменістану та ін.);

б) ті, для яких рідними є слов'янські мови південно-західної підгрупи (громадяни Польщі, Чехії, Словаччини та ін.);

в) представники народів, що не володіють російською мовою та не належать до групи індоєвропейських мов (іноземці з Китаю, В'єтнаму, Ірану, Нігерії та ін.) [7].

Як відомо, великий рівень спорідненості можна простежити у групі слов'янських мов, до яких входять українська, російська, білоруська, болгарська та ін. За ствердженням Р. Бошковича, характерною рисою є схожість у способі вираження граматичних значень (афіксація, структурі слова, речення, семантиці, вживанні граматичних категорій, звуковій системі мови [2]. Під час навчання другої та третьої категорії студентів мовою-посередником є англійська або французька, (переважно для країн африканського континенту), проте для більшості викладачів це ускладнює освітній процес, адже одразу постає питання володіння викладацьким складом іноземною мовою в межах міжкультурного спілкування «викладач-студент». Такий стан речей породжує нову проблему – вибору кваліфікованих фахівців із навчання української мови як іноземної. Із позиції Б. Сокіл і З. Мацюк, актуальність цього питання з часом лише зростає, оскільки продиктована одним із найвпливовіших документів

сучасності – «Мовна політика світу в ХХІ столітті». У ньому зазначено, що нова мовна політика повинна гарантувати міжкультурне спілкування, яке є можливим завдяки толерантному ставленню до представників різних спільнот, дбайливому ставленню до мовного плюралізму, наданню допомоги у навчанні мов. Відтак, «розширення діапазону мов для навчання їх як іноземних сприяє формуванню відчуття багатокультурності світу, розвитку здатності до взаєморозуміння і толерантності до інших культур» [5, 4]. На думку вищезазначених науковців, викладач з української мови як іноземної має відповідальність за результативність професійного навчання іноземних студентів української мови, розроблення курсів із вивчення української мови як нерідної, підготовку навально-методичного забезпечення, апробацію технології навчання іноземних мов, розв'язання теоретичних і практичних проблем із навчання української мови в осередку іншомовного спілкування. Проте, як зазначають фахівці з української лінгводидактики – Л. Бей і О. Тростинська, – складність полягає в тому, що педагоги не достатньо володіють досвідом навчання української мови в іншомовній аудиторії, а ті, що працюють у цій царині, послуговуються доробками із навчання російської мови як іноземної [1]. У результаті, рівень знань викладачів української мови залишає бажати кращого, а наслідування канонів російськомовної науково-методичної літератури призводить до так званого «застою» в українській лінгводидактиці.

Крім того, викладач повинен забезпечити мовну підготовку студентів. Метою мовної підготовки іноземних громадян є забезпечення їхніх комунікативних потреб у різних сферах: науковій (для отримання конкурентоспроможної підготовки за обраною спеціальністю), суспільно-політичній та соціально-культурній (для належної адаптації та повноцінного орієнтування в новому соціальному і культурному середовищі, власного культурного розвитку), побутовій (для задоволення потреб повсякденного життя) тощо [6].

Не менш важливим є те, що викладач повинен звернути на активне та інтерактивне навчання іноземних студентів. Важливо постійно здійснювати зворотній зв'язок між викладачем та студентами. Це сприяє взаємодії співпраці викладача з аудиторією. Інтерактивне навчання дозволяє обмін інформацією між усіма учасниками навчального процесу (коли студенти працюють у парах). Це покращує формування комунікативної компетенції, передбачає виконання дискурсивних та ініціативних завдань (повідомлення про спільні та відмінні аспекти рідної мови та української).

Сучасний етап розвитку української освіти характеризується її інтеграцією у світове співтовариство, розширенням міжнародних контактів та залученням іноземних громадян до навчання в українських вишах. Тому це і зумовлює необхідність модернізації процесу мовної підготовки іноземних студентів, пошук нових методів та підходів до їх навчання державної мови України.

Література

1. Бей Л.Б., Тростинська О.М. Проблеми викладання української мови різним категоріям іноземних студентів. *Викладання мов у вищих навчальних закладах освіти на сучасному етапі: Міжпредметні зв'язки*: зб. наук.пр. 2008. Вип. 12. С. 48–59;
2. Бошкович Р. Основы сравнительной грамматики славянских языков. Фонетика и словообразование. *Радосав Бошкович*. М.: Высшая школа, 1984. 303 с.;
3. Закон України «Про освіту»: Відомості Верховної Ради (ВВР), 2017, № 38–39, ст. 380;
4. Паламар Л. Принципи укладання підручника з української мови для іноземних студентів. *Теорія і практика викладання української мови як іноземної*: зб. наук. пр. 2008. Вип. 3. С. 40–47;
5. Сокіл Б., Мацюк З. Концепція підготовки фахівців для викладання української мови в іншомовній аудиторії. *Концепція підготовки фахівців для викладання української мови в іншомовній аудиторії / Теорія і практика викладання української мови як іноземної*: зб. наук. пр. 2006. Вип. 1. С. 6;
6. Ушакова Н.И., Дубичинский В.В., Тростинская А.Н. Концепция языковой подготовки иностранцев в вузах Украины. URL: <http://dok.opredelim.com/docs/index-43899.html>;
7. Чистякова А., Селіверстова Л., Лагута Т. Диференційована організація навчання іноземців української мови. *Теорія і практика викладання української мови як іноземної*: зб. наук. пр. 2008. Вип. 1. С. 13–21.